

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia are câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu întregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Agricultur'a la Romani cu tóte ramurele sale dupa Columella. Introductiune. — Alte documente istorice relative la istoria romanilor. — Carti intrate la concursu pentru premiile academiei romane pe anulu 1886. — Descrescerea poporatiunei române mai alesu in Moldov'a. — Opiniune motivata a subscribulu relativa la planulu de invetiamentu pentru scóla de fetitie cu internatu a asociatiunei transilvane etc. — Procese verbale ale comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului roman luate in siedintiele dela 11, 13 si 16 Februarie n. 1886. — Bibliografie. — Concursu. — Cól'a de prenumeratiune.

Agricultur'a la Romani cu tóte ramurele sale dupa Columella.

Introductiune.

Nu credu cá'mi va numi cineva in dilele nóstre unu singuru statu in Europ'a, despre care se se póta dice cu temeiu, cá class'a cea mai numerosa a locuitoriloru, adeca poporatiunea rurala, proprietarii mici de pamentu aru fi cátu de puçinu indestulati cu starea loru. Regul'a generala este pentru acésta classa de ómeni lips'a si saracia, éra indestularea este numai esceptiune. Causule lipsei si saraciei sunt multe si mari, éra nu numai un'a si doue, precumu le place se créda unii si altii. In multe tieri locuitorii au se lupte greu cu clim'a si cu calitatea rea a paméntulu ce cultiva ei; in altele si mai multe densii sunt asupriti prin legi afurisite, facute de legislatori sau prosti ignoranti, sau egoisti, ómeni fara sufletu si consciintia; mai in tóte insa locuitorii rurali suferu mai greu dela grós'a loru nesciintia.

Unele sau altele, ori si tóte acestea rele au domnit la popóra pretotindeni si in tóte timpurile. Urmarea a fostu, mai este si astadi in mai multe tieri: lupt'a între diverse classe de locuitori, certe agrarie cá cele din Irlandi'a, resbóie civili cá cele din Franci'a si Spani'a, migratiuni cá cele din Germani'a, tinuturi întregi prefacute in deserturi, in pustietati ca in Turci'a, bóle omoritóre cá malari'a si pellagr'a in Itali'a si in o parte a Romaniei, fómete precum se intempla uneori chiaru si in Ungari'a, Transilvani'a, Galiti'a, scurtu, o stare de barbaria rusinósá, devastatiune, despoporare.

Dela 1850 incóce fostulu gubernu austriacu pana la 1866/7 reflectandu la prefacerile raporturiloru agrarie prin desfiintierea iobagiei si a mai multoru legi feudalistice, omoritórie de agricultura, s'a incercatu cá se asigure dupa putintia prin alte legi fructele muncéi lo-

citoriloru, éra prin altele cá se'i indrepte la o cultivare mai rationala. Dela dualismu incóce au emanatu alte si alte legi agrarie unguresci; nu scimu inse cum se intempla si de unde vine, cá chiaru si o parte mare din legislatori sau adeca proprietari mari si mijlocii nu mai au încátrau, o marturisescu ei insii in adunari si in press'a periodica a tieriei, cá agricultur'a in aceste tieri suferu infricosiatu, cá poporatiunea rurala este multu mai saraca decátu sub austriaci si cá ea emigra cu diecile de mii.

Am disu mai in susu, cá rele agrarie au domnit in tóte timpurile; aici adaogemu, cá acelea au domnit si in imperiulu de odinóra alu Romei, chiaru si in Itali'a, unde certele agrarie au duratu vécuri întregi mai virtosu din caus'a unei classe de ómeni, a caroru lacomia si rapacitate nu cunoscea nici o mesura, pana cându lumea ajunsu la cunoscut'a sententia: Latifundia Italiam perdiderunt, adeca tocma precumu vedemu cá e astadi in Angli'a si precumu se încerca unii cá se se accapere si in tierile nóstre de teritoriulu întregu alu tieriei, concentrandu tóta proprietatea lui numai in manile a catorva mii de familii.

Dara scopulu nostru nu póte fi la locul acesta cá se discutamu partea politica a cestiunei, ci cu totul altulu: se cercetamu adeca, pana in ce mesura saracia poporatiunei rurale vine dela nesciintia ei, care de si este mai preste totu fórte muncitóre, laboriósá, in parte mare si crutiatóre, totusi numai cu greutate nespusa si in stare se adaoge câte ceva la averea sa.

Se dice anume despre poporulu nostru alu Romaniloru, cá elu nu scie alta economia decátu pe cea primitiva, pe care o cunoscusera primele colonii aduse in Daci'a din Itali'a si din alte tieri meridionali colonizate tare cu elemente latine multu inainte de epoc'a imperatoriloru. Pentrucá cineva se aiba curagiulu de a sustiné o tesa cá acésta, se cere cá mai antaiu se cu-

nósca tóte scrierile classice latinesci despre agricultur'a din Itali'a, apoi se fia facutu si unu studiu aprofundatu, practic si comparativu între clim'a si solul alu Italiei dela unu capetatu p'nta la altulu, precumu a alu tieriloru locuite de romani; in fine se vedea totuodata, cu câtu cultiva mai bine sau mai reu pamentulu si vitele domestice alte popóra, sau conlocuitórie, sau vecine cu romanii, precumu magiari, sasi, svabi, serbi, ruteni, slovaci, bulgari; éra daca altij ilu cultiva cumva mai bine, pe ce cale, prin care ajutoriu au ajunsu ei la o perfectiune mai mare.

P'na cându vomu fi fericiti cá se vedemu publicându-se in limb'a nóstra unu studiu ca acestu adumbritu acilea, noi aflaramu de bine a scóte in acestu organu alu asociatiunei nóstre câteva invetiaturi din opulu scriitoriului classicu L. Iunius Moderatus Columella, nascutu in Spani'a din parinti patriciani bogati, dara venindu la Rom'a unde fusese aplicatu in functiuni de frunte, isi cumparase in dilele imperatului Claudiu dominii mari in Itali'a, care se cultivau sub priveghia-rea sa imediata; elu prin urmare au avutu ocaziune pe dieci de ani inainte de a 'si castigá esperientia si pracsá f'orte mare in tóte ramurile agricultur'ei cunoscute inainte de acésta cu aprópe doue mii de ani in Itali'a. Acelu Columella a si scrisu mai multe tractate despre agricultura in stílu frumos si usioru, éra pe aceleasi le-a dedicatu lui Publius Silvinus barbatu consularu de mare auctoritate, totu economu bunu cá si Columella. Mai multe din scrierile acestui patricianu au peritu cu totulu, dara din câte au ramasu suntemu in stare se cunóscemu bine modulu cum se portase economi'a rurala in Itali'a, sau incai cum credeau acesti doi mari economi, cá trebue sè se pórté cu folosu bunu. In acelasi timpu vomu dá preste multe mesuri intiepte economice, care se potu aplicá si p'na in diu'a de astadi nu numai in Itali'a, ci si pe la noi. Vomu aflá érași alte cunoscute si poporului nostru si aplicate in economi'a sa, éra unele invetiaturi de ale lui Columella citindu-le pare cá ai audí vorbindu'ti vreunulu dintre economii cei mai luminati si mai practici din dilele nóstre, care ar meritá cá se'lu asculte dintru odata câte diece mii de locuitori dela sate, proprietari mici si mari fára multa alegere. In fine importanti'a cea mare ce o dá patricianulu si marele proprietariu L. I. M. Columella cultivarei paméntului si preste totu la tóte ramurile agricultur'ei, ne stórcé respectulu supremu si ne face se respingemu cu urgia aroganti'a unoru clase de ómeni dedati a'si bate jocu de poporatiunea rurala, cum si a o maltractá si impilá. Dreptu cá Columella arata multa neincredere cátra unii servitori dela economi'a sa, dara acésta neincredere se esplica usioru din natur'a sierbitutiei antice, cá si din natur'a iobagiei din vécurile feudalismului; pentrucá ce iubire putea se simtia sierbulu (sclavulu) vechiu si iobagiulu mai modernu cátra proprietatea altora, cându loru le érá opritu prin lege cá se aiba macaru unu palmacu de pamentu, de care se póta dice cá este proprietatea loru cu dreptu de mostenire.

Dupa acestea se vedemu ce ne invétia classiculu agronomu Columella.

Din cartea 1 a lui Columella.

In acésta carte agronomulu din Rom'a permite indata la inceputu, cá elu aude f'orte adesea pe cei mai de frunte membrii ai statului dicéndu, si anume unii, ca agrii nu mai sunt productivi cá odinióra; altii voru a sci cá clim'a tier'ei s'a schimbatu spre reu si strica fructeloru; unii érași voindu se fia mai indulgenti cátra pamentu si ceriu, adaoga cu bunavointia, cá uitate, au fostu câteva ani f'orte manosi, prin urmare pamentulu a obositu si nu mai póte produce atâtea fructe bune si multe cá odinióra. Columella sustine, cá tóte acestea sunt numai vorbe góle, care nu merita se fia luáte in nici-o consideratiune, cá-ci dupa d'nsulu nu este permisú ómeniloru cu minte sanetósa cá se cugete despre pamentu cá despre unu omu bolnávu, respective despre o femeia betrána (stérpa), pentrucá Ddiu (dupa Columella („primus ille mundi Genitor“) a dotatu pamentulu cu fecunditate (rodnicie) necurmata, cu tineretie dumnedieesci si eterne; de aceea pamentulu se numesce parintele comunu alu tuturoru, care a generatu, a produsu tóte si totudeauna, pentrucá pamentulu nu inbetranesce cá ómenii. Din acestea apoi agronomulu patricianu inchiaie, cá daca agricultur'a nu mai arunca folóse cá odinióra, nu este de vina clim'a, ci sunt de vina proprietarii, cari incedu cultur'a pamentului la sierbii cei mai de nimic, cari o tractédia ca nisce hoheri (velut carnifices). De aceea Columella nu se póte mirá de ajunsu, cum potu lasa proprietarii cultur'a pamentului aprópe numai in grij'a ómeniloru simpli, prosti si adesea blastemati. Nici-o alta profesiune sau meseria ómenésca nu face cá proprietarii de pamentu. Celu ce voie-sce sè se faca orátoru bunu, isi cauta profesori din cei mai renumiti; totu asia facu si cei ce invétia musica; cei cari voru se zidéscá, cauta architecti si maiestrii de frunte; proprietarii de corabii aplica capitani si cármaci renumiti; comand'a óstei se dá la oficiarii cei mai geniali; ómenii amici ai filosofiei si intielepciunei alérge la filosofii cei mai intielepti (coetus sapientium). Numai cultivarea pamentului, agricultur'a, care din natur'a sa stá fára indoiéla f'orte aprópe de intielepciune, de filosofia si este óresicum consangén'a ei, nu are nici invetiacei, nici dascali, profesori, maiestrii. Am cunoscutu, dice Columella, scóle de retori, de geometrii, de musicanti, si ce m'a pusu la mirare si mai mare, vedu officine in care se invétia meseriile cele mai gretióse si despretiuite, cum sunt cele de bucatarii, undé se deprindu in gatirea bucateloru de luxu, si cum sunt barbierile etc., tóte isi au maiestrii si invetiatorii loru. Numai doctori si invetiacei de agricultura n'am cunoscutu si n'am vediutu. Odinióra parintii si strabunii nostri n'au cunoscutu atâtea profesii si maiestrii, statulu inse a potutu fi si fára de acelea fericitu, ar mai potea fi si pe viitoriu. Este inse prea invederatu, cá fára agricultori ómenimez nu póte se existe, pentrucá 'iar lipsi nutrementulu si imbracamintea. Cu atátu este mai de mi-

ratu, că acuma tocma agricultur'a este mai puçinu considerata.

Se pare dupa Columella, că ómeniloru le mai place se'si cástige pânea de tóte dilele prin arme in resbóie, cu versari de sange, ómoruri, predi, devastatiuni din care se inavutiescu. Altii au pasiune pe corabiere, că se se arunce in voi'a venturiloru si a valuriloru marei, alergându cá paserile dintr'o tíera in alt'a spre a incarca si aduce avutii. Unii érași castiga prin usuraria spurcata, pe care o blastema chiaru si acei ce voru se se ajute cu bani luati inprumutu dela usurari. Sunt érași ómeni cari cerca a se inavuti prin purtari de procese strimbe; éra acestu soiu de cástigu Columella ilu numesce studiu alu caniloru latratori si castigu de bánditi privilegiati a spolia pe ómeni pe la tribunale (in ipso foro latrocinium). Elu mai numesce unu mijlocu scárnavu de cástigu, adeca pe alu lingusitoriloru, cari in capitale cá Rom'a alérga tóta diu'a pe la cei mari, cá se le duca sciri fabulóse si cornurate, se faca intrige, se mijlocésca denumiri in functiuni, casatorii s. a.

In comparatiune cu tóte profesiunile si mijlócele de castiguri cea mai nobila este agricultur'a si venitulu trasu din acésta e celu mai bine meritatu, inca si mai siguru tocma si in casulu cându agricultur'a se pórtá totu de ómeni ignoranti, inse sub nemijlocit'a priveghiare a proprietariloru, mai alesu daca punu si acestia mán'a pe câte ceva. Ací apoi Columella muștra aspru pe contimporanii sei proprietari, pentrucá nici nu'si vedu ei insii in persóna de economi'a loru, nici nu aplica la ea celu puçinu ómeni, de si ignoranti, dara cari au tóta bunavointi'a de a invetia ceea ce nu sciu, ci in locu de a insarciná cu economi'a câte unu saténu fruntasiu, practic, deprinsu la lucru, ei trimitu de provisoru séu intendanti la mosii dintre argati si din alti curteni, cari cunoscu agricultur'a pre câtu cunoscu orbii colorile, ómeni lipsiti de puteri, nededati la munca; éra altii trimitu la mosii pe unii comercianti scapatati de pe la cetati mari, cari asemenea nu pricepu nimicu din sciinti'a agricultur'e. Védiendu eú unele cá acestea, continua Columella, si considerându câtu de multu este parasita la noi agricultur'a, me temu cá nu cumva máne poimáne acésta ocupatiune se se para ómeniloru fruntasi cá una de care ar trebui se ne fie rusine, cá si cum ea ar fi criminala si neonesta.

Adeca intocma precum cugeta si in dilele nóstre o multime mare de coconasi, Don Juani, berbani sfarmatori de pavagiu, ómeni Perde-vara de pre la cetati, cá totu atáti trántori ai societatiei omenesci, caroru le place se se ingrasié totu numai din labórea si sudórea altora.

Se ascultamu inse si mai departe totu pe Columella, carele dupace se provóca la marturiile mai multoru scriptori multu mai vechi decâtu elu, constata din aceia, că strabunii loru in Rom'a cultur'a pamentului o consideru de ocupatiune nobila si gloriósa, éra acésta disa sa o ilustra cu câteva exemple. Asia :

Quintius Cincinnatus' a fostu chiepmatu din campu, dela aratru la dictatura si la comand'a trupelor

cá se scape din strimtórea de mórte si rusine pe consulu si pe legiunile impresurate de vrajmasi; éra dupace batú si luà la fuga rusinósa pe acestia, depunendu comand'a si dictatur'a înainte de terminu, se întórse inte la economi'a sa, care statea numai din patru agri remasi lui hereditate dela parinti si la boii cu cari le cultivá elu insusi pe acelea.

C. Fabritius si Curius Dentatus, dintre cari acela gonise pe regele Pyrrhus din Itali'a, éra cеста in-fransese pe Sabini, dupa ce li s'au datu cá resplata a eroismului loru câte siepte jugere de pamentu, depunendu armele au apucatu córnelu plugului, cá se cultivé acelu pamentu pe carelu cástigasera in lupte crunte cu pericó-lulu vietiei loru.

Columella dice cá ar fi in stare se mai numere o multime mare de alti romani cari au urmatu totu cá cei trei numiti mai in susu, dara nu voiesc se fie prea lungu la vorba; adaoge numai, cá odinióra a fostu considerati de cei mai buni cetatieni adeca patrioti aceia, cari au sciutu a si apara cu armele a si cultiva ei insii pamentulu patriei loru.

Cu totulu din contra se intemplá in dilele lui Columella, pre cându locuitorii desfrenati ai cetatiloru despretiuiá datinele vechi si viéti'a de barbati intregi si vigorosi. Ací apoi elu se provóca si la marturi'a lui Marcus Varro, care scrise cá inca inainte de periodulu imperatoriloru, pe timpulu republicei parintii de familii incepusera a parasí cós'a si aratru (falce et aratro relictis), a se mutá in cetati si a se inchide intre murii loru, unde alérga mai cu placere la circu si la teatrú decâtu a'si vedé de economia, a se desfatá in gesticulatiuni femeiesci ale unoru barbati cari isi batjocorescu sexulu, a perde nopti intregi in desfrenari, in jocuri si betii, a dormi tóta diu'a, in câtu nu vedu sórele nici resarindu nici apunendu. De aici apoi atáti juni lipsiti de orice vigóre, hecticosi, palidi, sau cum dice romanulu de acuma, „cari pórtá coliv'a in peptu“ sau „cari sunt suflete caletórie“, sau cum le dice Columella: Corpuri scurse si destramate, in câtu ti se pare cá mórtea nu mai are ce se schimbe in trensele „nam sic juvenum corpora fluxa et resoluta sunt, ut nihil mors mutatura videatur.“

Dupace Columella mai dá contimporaniloru sei o lectiune sanetósa asupra vietiei loru desfrenate, inaltii agricultur'a preste cele mai multe profesiuni omenesci, si ne mai spune, cá patricianii Romei petreceau regulatu câte optu dile pe la mosiile loru, éra a nóu'a di se facea téguru in cetate, buna-óra cá in dilele nóstre tégurile de septemána sau cum le dicu in Ardélú, di de marturi'a. Totu pe a nóu'a di erau convocati si senatorii in consiliu dela câmpu, dela tíera, spre care scopu era organisatu in adinsu unu servitiu sub nume de Viatores, adeca caletori, cari mergéu pe la tóte mosiile sau satele, cá se invite pe barbati de statu ocupati necurmatu cu agricultur'a, éra nu cá sub imperatori cu blas-tematiile din capitala. Dupá acestea mai muștrându odata pe cei cari tínu cá agricultur'a ar fi ocupatiune

depositoré si necurata, Columella sustine cu totu drep-tulu, cà elu agricultur'a pe langa ce aceea este fórte nobila, o are totu-odata de o sciintia atàtu de profunda, vasta, adeca intinsa, in càtu se teme cà nu va ajunge se aiba o viétia asia de lunga, cà se petrunda in tóte ramurile si misteriiile aceleia si se le descrie pe tóte dupa dorinti'a sa. Cà-ci adeca celu ce voiesce se fie perfectu in agricultura, trebue se fia adapatu bine in sciintiele naturali, se cunósca insusirile fie-carei parti de hotaru, se fie cu tóta luarea aminte la schimbarea timpului in cele patru anotimpuri, sau cu terminulu modernu, se fie si meteorologu. In fie-care agru se cunósca natur'a pamèntului, cà-ci alt'a este a pamèntului negru cà celu din Campani'a, de care difere multu pamèntulu grasu rosieticu, éra in Afric'a nasipulu putredu este mai fertilu decâtu ori-care altulu. Mai departe se cunósca diferenti'a intre coline (déluri mici), locu siesu, locu paduretiu, locu secetosu si altulu umedu. Totu asia se cunósca cele mai variate calitati ale pomiloru pe carii voiesce se'i cultivate, cum si ale vitieloru de viia. Cu atàtu mai multu se ingrijésca si de alegerea viteloru domestice, dupa rass'a si alte insusiri ale loru.

Columella pune si elu temeiu mare pe economi'a de vite, si sustine firesce, cà fie-care vita, calu, bou, oie, capra, porcu etc. cere alta ingrijire, nu numai dupa speçia, dara si dupa provenienti'a sau se dicemu patri'a loru; cà-ci de esemplu oile ceru o tractare fórte diferenta, dupa cum se aducu din o tíera sau din alt'a. Intocma asia este si cu paserile de casa, numite pe la noi cu terminu genericu óra si galitie.

Dupa acestea invetiaturi generali vomu scóte câte ceva si din cele speciali agronomice ale lui Columella, carele pe langa studiulu propriu se provóca si la autoritatea celor mai renumiti agronomi elini si latini din stravechime, precum au fostu de esemplu Metonu, Euxódos, Triptolemos, Aristeos, — Tremellius, Saserna, Stolo, totu barbati cari au tinutu agricultur'a in cea mai mare onóre, au studiatu si s'au incercatu a descoperi pre càtu póte mintea omenésca mai multe legi ale naturei, pe care agricultorii au se le respecte, daca voiescu se védia folosu dupa lucrulu loru.

In capu I alu cartiei sale Columella cere dela fiitoriulu economu trei conditiuni: se fia cu minte destépta cà se scia ce voiesce; se aiba bani sau cum se dice in dilele nóstre fundus instructus; in fine i se cere si o vointia tare de a lucra, sau cum a disu Tremellius, se scia, se voiesca, se póta. Unu economu fàra acestea trei conditiuni implinite póte se pérda fórte multu, se càstige prea puçinu sau tocma nimicu. De aceea Columella recomanda economiloru incepetori, cà se se consulte desu si se tína conferentie cu cei mai buni economi de prin pregiuru, se si citésca scriptele agronomiloru vechi, cà se invetie din ele si se aplice invetiaturile loru dupa inpregiurari si dupa cum ceré natur'a pamèntului pe care'lu cultiva dènsii.

Au nu totu acestea invetiaturi se potu da si in véculu nostru la toti economii Europei?

In capu II auctorulu cere, cà mosii'a pe care voiesci se o ai si se o cultivi, se fia situata aprópe de locuinti'a ta, sau ceea ce este totu atàta, se locuesci tu aprópe de ea, cà se o poti visita desu si pre càtu nu ai fi in stare se esi mai de multe ori la ea, lucratorii tei sau cum diceau Romanii „famili'a ta“ se te astepte si se téma ca vei da pe neasteptate preste dènsii. Tu inse pre càtu iti permitu alte ocupatiuni, daca le ai, se petreci mai multu totu la economi'a ta, dara nu numai cà in preambulare si de distractiune, ci se alergi in tóte partile mosiei, se cauti dupa toti agri care cum este cultivatu, se cerci natur'a pamèntului si calitatile toçuroru producteloru; se asculti mustrea lui Cato, care dicea cà celu mai mare blastemu cade preste acea mosiia, alu carei domnu astépta se'i spuna provisorulu, economulu seu (lat. Villicus), care agru cum se'lu lucre si in care ce se semene.

In càtu pentru calitatea mosiei pe care ai voi se o cumperi, Columella pune conditiuni care sunt aprópe de mintea ori carui omu ce nu ambla cu capulu in sacu. Se iai mosiia in clima sanetósa, cu pamèntu grasu, in care se ai siesuri invrestate cu coline (zapóde) plecate sau spre resaritu sau spre miédiadi, càtu cultivate càtu paduretie si mai selbatice, cà se faci din ele ce vei voi tu. Se fia daca se póte aprópe de mare sau de riu navigabile pe unde este comerciú. Se tréca vreunu riu-letiu preste mosiia. Edificiile economice se le pui pe unu locu mai ridicatu, de unde se poti arunca ochii in tóte partile ei. In acésta privintia anevoiia se potu nemeri la unu locu tóte conditiunile; tu se te silesi cà se affi mosiia la care se implinescu pre càtu se póte mai multe din acelea.

Multi din lectorii nostrii voru fi observatu, ca in epoc'a nóstra cu ocasiunea comassariloru si segregariloru o parte dintre proprietarii mai luminati, cari au cunoscutu nu numai invetiaturile lui Columella, ci si ale agronomiei moderne, au urmatu in tocma, cà prin a loru influintia li s'a mesuratu si separatú partea cea mai bine conditionata din hotarale comuneloru, éra acésta favóre au se o multiamésca nu afàtu sciintiei loru, càtu mai virtosu grósei nesciintie a locuitoriloru din preuna cu toti carturarii loru.

In capu III. agronomulu nostru se provóca éراسi la marele Porcius Cato, care pentru mosii cere dóue conditiuni principali si essentiali: clima sanetósa si fertilitatea pamèntului. Cato declara de nebunu (mente esse captum) care merita se'lu inchidi, daca cineva nu observa acestea doué conditiuni. Mosii'a situata la locuri cu aeru stricatu, baltóse, puturóse este buna de a bolnavi pe ómeni, a le distrúge puterile si a le scurta viéti'a, Mosii'a stérpa este saraci'a sigura.

Totu Cato mai cere alte trei conditiuni de a dot'a ordine pentru mosii: drumuri bine asternute, apa limpede si de ajunsu, vecinu bunu. Acestea conditiuni se intielegu éراسi de sine; cu tóte acestea, încàtu pentru drumuri au trecutú multe sute de ani preste tíerile Pannoniei, Daciei, Illiriei sau Turciei europene, in care nici

gubernele, nici locuitorii n'au cunoscutu intru nimicu importanti'a drumurilor asternute, ba le-au parasitu si in parte distrusu pe cele minunate remase dela Romani. In càtu pentru apa, sunt parti intregi de tieri, in care se mai bea si pàna in di'a de astadi apa necurata, putreda, inputita, si lucru de necredutu, de pre mortatiuni ingropate cu sutele in timpu de cium'a viteloru. Adevèrata notà **caracteristica** a barbariei celei mai umilitòrie.

In càtu pentru vecinii mosiei tale, Cato si Columella fi asemenea pe cei rei cu pestilentia si recomènda cà pre càtu numai se pòte, se te feresci de cei blastemati, cari sunt gat'a se'ti faca o multime de neplaceri si daune, încàtu mai la urma esci silitu se'ti vindi mosii'a ca se scapi de blastematiile loru. De aceea inainte de a cumpara, se te informedi de ajunsu si despre caracterulu si impregiurarile veciniloru.

In capu IV. Columella urmàndu pe agronomii Caesoniu si èrasi pe Cato recomànda doritoriloru de a cumpara mosii, cà inainte de a inchiài contractu se mèrga mai de multeori la faci'a locului, èra nu numai odata, cà se nu fie insielati, se ia in ochi tòte calitatile bune si rele; cu o singura vedere s'au pacalitu multi. Se ia yreodata cu sine si pe matròn'a casei, buna-òra pe nevasta sa, din cauza cà seculu femeiescu fiindu mai simtitoriu din natur'a sa, femei'a observa mai alesu la locuintie multe scaderi, pe care barbatii le trecu cu vederea. Locuinti'a se fie situata in partea cea mai sanetòsa a mosiei, cam la mijloculu unei coline puçintelu ridicata, inse asia, cà se nu fie espusa la torenti repedi dupa ploii mari, care i-ar sapà fundamentulu.

De aci incolo in urmatòriile capete din cartea I. se dau invetiaturi intielepte, cum se tractedie proprietariulu cu locuitorii, cum se preferè pre càtu se pòte numai indigeni dedati din vécuri cu locurile acelea; ce provisorii se'si alèga, cà se fie ómeni in puterea aniloru, nici tineri balosi fara nici o autoritate, nici be'rànii ajunsii la neputintia. Se nu'i prea pese, daca villiculu seu nu scie carte si tìne socotèl'a cu crestaturi de I. V. X. pe betie, cà de multe ori sunt mai destepti si mai credintiosi acestia decàtu cei ce sciu ceva carte. Anume in capu VIII se dau instructiuni lungi asupr'a calitatiloru cerute dela provisorii. In capu IX se dau invetiaturi despre calitatile care trebue cautate in alegerea intendantiloru preste vitele domestice, cum trebue se fie boarii si vacarii, cum cei cari tinu de córnelu plugului si cei ce màna boii, in fine ce se cere si dela vièri, cà se pòta cultivà viile cu bunu folosu.

Ne oprimu acilea cu estrasele nòstre din Columella, recomàndamu inse cu totu adinsulu pe acestu scriitoriu la toti carturarii nostrii, cari sunt agricultori si cu atàtu mai virtosu la acei domni preoti, cari cunoscù prea bine limb'a latina cà se intielèga de ajunsu pe auctoru si cùtediamu a'i asecura, cà oricàtu se fie ddloru de economii practici si ori-càte prelegeri meduvòse voru auditu despre agricultura dela economii moderni, sau cà voru fi cititu carti agronomice, totusi din scriptele lui Colu-

mella voru trage unu mare folosu practicu; preste asta cà romani ce sunt preotii nostrii, citindu pe acestu scriitoriu voru avea ocaziunea placuta de a face studiu comparativu, a trage adeca unele paralele frumòse si chiaru surprindietorie intre modulu cum se portà economi'a la Romanii antichi si preste totu in Itali'a si pe airea, cum si intre celu pe care'lu vedemu astadi la dacoromani in càte o tièra, buna óra in Transilvani'a, in Banatu, in Moldov'a, in Olteni'a. Se ia cineva de ex. din Cartea VI. capu II. despre economi'a cu vitele cornute boi, vaci, junci, vitiei; se citèsca din C. VII. Capu II pàna la V. despre economi'a oiloru, se le traduca in romanesce la intielesu, apoi se le citèsca la economii cu capulu trèzu, cà se védia, cum ingrijiau Romanii de aceste soiuri de vite si cum sciau se le crutie si chiaru se le iubèsca cà pe binefacatòrele loru, ale familiiloru si ale poporulu nostru intregu.

Se tìnemu cu totii economi'a càmpului cu tòte ramurile ei in onóre inalta, se ne silimu a risipi intunecimea càta mai domnesce in class'a economiloru nostrii, se le inspiramu iubire ferbinte càtra proprietatea de pamentu, se'i invetiamu a càstiga, precum si a cultivà pamentulu asia, cà din teritoriu si mai puçinu se traga folòse càtu se pòte mai mari. De o miie de ori vomu repeti la tòte ocaziunile: Fàra proprietati multe de pamentu si fàra inteligenti'a ceruta la economia, adeca fàra avutii mari se nu speramu nici-unu bine superioru in acestu vécu alu materialismulu. Se ne scapamu odata de acestu blastemu alu economiei barbare, in care au cadiutu si romàni in urmarea atàtoru invasiuni selbatice, in lipsa totala de securitatea persònei si averei pe o serie de vécuri.

G. B.

Alte documente istorice relative la istori'a romaniloru.

Venerabilele domnu canonicu prepositu Timoteiu Cipariu publicandu unulu din multele produse ale vasselor-sale cunoscintie, adeca Acte si fragmente istorice-bisericesci*), in prefatiunea dela acelu studiu alu seu dice cu prea mare dreptate, cà monumintele si documentele singuratece sunt temelulu si materialulu atotu edificiulu istoricu, cà inse tocma acestea sunt mai espuse perirei, cà-ci acestea se sventura fàra a.lasa urma dupa ele, precumu s'a intemplat de ex. si cu archivulu vechiei mètropolii romanesci din Transilvani'a. Paz'a cea mai buna inca e desièrta in archive, unde strabate focu, umedime, molii, furi, amici si neamicii. Documentele se potu pastra cu securitate numai in carti tiparite.

In „Transilvani'a“ Nr. 13—14 din a. 1885 avendu a reproduce indicele colectiunei de documente istorice in partea loru cea mai mare bisericesci, relative la istori'a bisericescà a natiunei romanesci, publicate in douè volume de càtra Dr. Nicolae Nilles S. I. profesoru de drept

*) Blasiu, 1855.

tulu canonicu la universitatea din Enipontu (Insbruck), in recensiunea noastră scurta amu disu la pag. 105 între altele: „Toti căti au cetitu până acumu in colectiunile lui Dr. Nilles, recunosc marea lor importantia. O recunoscem si noi; adaogemu inse, că de si acelea sunt forte bogate; de si alaturea cu acestea ne stau spre folosire cele adunate de fericitul Eudoxiu Hormuzachi in colectiune forte instructiva, cum si cele publicate in archivulu dlui T. Cipariu, — cele din Theiner, cele cumparate de fratii Mocioni si de mitropolitulu Siulutiu trecute totu in posesiunea academiei, in fine căte se mai afla in colectiunea lui Sincai, — totusi se mai ceru inca si altele, spre a astupa, că se dicemu asia, lacunele si a pune evenimentele in nexulu lor naturale“.

Asia scriseram in lun'a lui Iuliu 1885 cu respectu la istori'a generala a tuturor romanilor din tóte vécurile de cându acestu poporu se abatuse dela idololatria si adoptase religiunea christiana. — Astadata ne marginimu acilea numai la una suta de ani din viati'a bisericésca a romanilor locuitori in tierile supuse augustei dinastii de Habsburg Lotaringi'a, éra acea suta de ani intréga o computamu dela a. 1691, in care a emanatu diplom'a politica a imperatului Romanilor, regelui Germaniei, Ungariei si c. l. relative la Transilvani'a, dupa care au urmatu si cele doue diplome, un'a din 16 Februaru 1699 alta din 19 Martiu 1701 si alte acte de statu relative la biseric'a romanilor, totu dela acei monarhi, până la anulu 1791, in care s'au deschisu dietele feudali in Ungari'a si in Transilvani'a tocma pre cându revolutiunea cea mare din Franci'a provocase cele mai mari catastrofe nu numai preste acelu statu, ci preste tóta Europ'a.

Cu diplom'a religionara a imperatului Leopoldu I. se incepe la romanii din aceste tieri, că si la Sèrbii din Ungari'a si Croati'a, o viétia nu numai bisericésca, ci totuodata si nationala politica cu totul noua, inse plina de adversitati, de lupte si suferintie fara numeru si forte grele, care abia s'au mai alinatu in câtva sub scurt'a domni'a de diece ani a imperatului Iosifu II.

Istoriculu va intrebá acilea, că dupace imperatulu Leopoldu I. si succesorii lui au promis romanilor prin diplome, decrete si rescripte sarea cu marea, drepturi si libertati nu numai bisericesci, ci si politice, daca voru tinea cu credintia la cas'a Habsburgu si la biseric'a catolica de care se tinea densa, cum de s'au intemplat totusi între romani in cursu de o suta de ani multime de turburari religióse, uneori până la versari de sânge? Eca o intrebare de mare importantia la care trebuie se ne dea respunsu limpede si categoricu actele publice ascunse până acuma prin archive, sau prin carti forte rari si anevoie de aflu. Mai de curendu academi'a romána se afla in posesiunea unei noue serii de acte din véculu alu 18-lea, in care daca le vomu citi cu atentiune cuvenita, vomu afla in ele si respunsulu pe care credemu ca dorescu se'lu aiba toti romanii de orice credintie si opiniuni religióse aru fi ei, indata ce voru reflecta la tristulu adeveru, că in gradulu culturai in care s'au aflu poporul romanescu inca si in acelu secolu,

urgile confessionali trebuieau se aiba influentia forte funesta asupra desvoltarei si a mersului culturai lor, precum au avutu si la alte popóra între impregiurari analóge.

Indata dela trecerea Transilvaniei sub domni'a Habsburgica, cleru si poporu romanescu devenisera obiecte de certa inversiunata, despre o parte între calvini si catolici cá confessiuni religióse, despre alt'a între curtea Vienei si aristocrati'a feudala, care era in maioritate preponderanta totu calvinésca si facea opositiunea cea mai cerbicósa la tóte dispositiunile monarhilor relative la romani si la religiunea lor. Insusi gubernulu provinciale lucrá nu odata in contr'a vointiei monarhului. In fine chiaru clerulu catolicu din aceste tieri lucrá si in contr'a intentiunei scaunului Romei, de căte-ori aceea nu convenia prelatilor Unguri din punctu de vedere nationalu ungurescu. Chiaru si între iesuisti se escu diferentie, daca se aflau între ei maghiari, carii voiau cá romanii se fie catolici, nu suferiau inse cá prin catolicismu se ajunga si la drepturi politice; cu alte cuvente, catolicii aveau intru nimicu a compromite tocma si promisiunile cele mai solemne facute romanilor de cătra monarhi indata ce acestia se incercau a converti pe romani la unire cu biseric'a Romei prin acordari de drepturi politice. Ori cându éra vorb'a de asemenea drepturi, gubernulu provinciale, diet'a, aristocrati'a feudala in corpore, patricianii cetatilor, asemenea se opuneau din resputeri, cu acea singura diferentia, că r. catolicii unguri voiau se se faca romanii catolici, pentru că se se inmultiasca poporeni lor, carii in acelu vécu erau in Transilvani'a forte puçini, nu voiau inse ca romanii se se faca si liberi; dincontra calvini lucrau pe viétia pe mórte că si in véculu alu 17-lea (1600—1700), cá toti romanii de aici si din principate se se faca si se remana calvini, dara totu sclavi politici; in fine patricianii sasi dupa o incercare fara succesu dintre 1540 si 1580 de a converti pe romani la confesiunea luterana, vedindu că nu strabatu cu planulu, mai alesu că li se opunu si magiarii, au mai voitu ca romanii se remana cum au fostu si religiunea acestora se tréca totu numai de tolerata, éra nu de indigenata si libera in acésta tíera, că-ci asia ei nici nu voru avea a se teme de intarirea si prosperarea catolicismului, nici nu voru fi siliti a separá din hotarele comunelor asia numite portiuni canonicé, adeca mosii pentru subsistenti'a pretilor si dascalilor romanesci, cum si pentru zidire si intretinere de bisericé romanesci, precum voiau si demandau monarchii din timpu in timpu si inca uneori in termini asprii si amerintiatori, éra diet'a si feudalii in cele mai multe casuri se opuneau protestându si respingédu cu mania asemenea dispositiuni ale curtiei imperiale; in contr'a carora se provocau neincetatu la legile si privilegiile redactate si votate totu numai de cătra ei pentru ei.

Luandu aceste observatiuni in deaprópe consideratiune, vomu intielege usioru atátu cuprinsulu cătorva documente, la care le mai facemu locu in acésta fóia pentru cei ce n'au ocaziune de a scuturá pulberea archivelor, nici mijlóce de a si cumpara foliante, vomu afla totuodata si causele urgiei dintre romani si in fine

vomu vedea din nou, cum unu popóru lipsitu de barbati fórte multi, adapati in sciintie inalte si tari in caracterulu loru morale, póte deveni ballonu (mince, pila), unélta de jucari'a tuturoru.

Intre anii 1699 si 1701 alaturea cu cele doue diplome imperatesci esite pentru romani mai venisera dela imperatulu alte dispositiuni, rescripte si instructiuni in favórea aceluor locuitori, cari țineau la credinti'a romano-catolica si la ritulu latinu, cari puçini càti erau, vorbiau limba magiara, adeca o parte a secuimei si o parte din familiile aristocratice. Religiunea r. catolica era recunoscuta, prin legile tierei intre cele patru religiuni libere, nu tolerate; dara calvinii calcasera mai tóte acelea legi si nici episcopu latinu nu mai suferiau in Transilvani'a si in partile Ungariei anexate la acésta tíera, precum nici catolicii nu suferiau pe protestanti in partea Ungariei supusa regelui Ungariei. Pentru Transilvani'a inse avea acum valóre de dreptu publicu diplom'a din 1691, prin care era garantata libertatea deplina a celoru patru confessiuni religióse. Calvinii inse nu voiau se scia de libertatile catoliciloru si mai puçinu de ale romaniloru. Plansorile si vaieturile curgeau ca plói'a la Vien'a; chiaru si mitropolitulu Atanasie I. devalvatu acum la stare de episcopu, s'a plànsu la imperatulu, cà domnii batu si arunca in temnitia pe popii romanesci si cà diece popi din comitatulu Hunedórei au trecut cu poporenii loru la calvini, numai ca se aiba pace cu domnii.

Ne mai suferindu imperatulu atâtea vaieturi, prin rescriptulu seu din 13 Februariu 1702 infruntà aspru pe gubernu si pe aristocrati, cà-ci nu se tinu de conditiunile stipulate, le amerintia cu tóta mani'a sa pentru acea nesupunere. Acestea inse s'au intemplat tocma precand ei conspirau barbatesce cá sè se rescóle cu arme, se chime si pe turci, cá cu ajutoriulu loru se scótia pe imperiali din tíera. In 1703 a si spartu resboiulu civile de Lobonti si Curuti, care a duratu siepte ani. Din alte acte vomu affá, cà feudalii inca si sub Maria Teresi'a s'au opusu din resputeri la emanciparea deplina a bisericeii romanesci, fia fostu sub nume de gr.-orientala sau de greco-catolica, ba pe acésta din urma o uriau si mai tare.

Rescriptulu imperatului Leopoldu I. din 1702 suna in originalu asia:

„Strictissimum Mandatum super assumptione praemissorum Punctorum.

Leopoldus etc.

Illustres etc. Tametsi vobis sub seria animadversione nostra, nisi aliam exequendae B. voluntatis nostrae Sphaeram, sceptrigeramque Regiae auctoritatis altitudinem velit experiri, in anno athuc Dmni. 1701, die vero 20. M. Aprilis non ita dudum transacto praeterita commiseramus, et mandaveramus, quatenus vos puncta in An. 1699. die vero 5-a M. Septembris ad observandam parem inter 4 receptas Religiones libertatem, et aequalitatem tendentia, et collimantia per nos Benignissime resoluta, ac alia etiam in eodem mandato comprehensa ad amus-

sim citra omnem tergiversationem, et resitentiam, ut fideles subditos decet, observetis, debiteque executioni mancipetis, ac per eos quorum interest, observari facere non intermittatis. Vos tamen manifesta ducti contumacia, et palpabile Regiae nostrae Auctoritatis vilipendium prostitutionemque Regiorum nostrorum mandatorum, nec puncta in anno 1699, praeattacto, sed nec alias Benignas Resolutiones nostras recentiori Benigno mandato nostro fuisus deductas et declaratas ad hodiernum usque diem debito fine terminastis, perque eos quorum intererat, terminari curastis, taliterque vos inobedientes et negligentes reddere non formidastis. Quamobrem justissimum esset adversus contemptores mandatorum nostrorum strictiorem, et arctiorem procedendi modalitatem arripere; volentes tamen tam Legis vigorem, quam sceptrigerae Regiae nostrae auctoritatis altitudinem, benignitate clementiae nostrae temperare, vobis adhuc semel et ex superabundanti firmiter praecipientes comittimus, et mandamus, quatenus acceptis praesentibus nullo expectato ulteriori Mandato nostro, citra omnem moram, et tergiversationem, uti fideles subditos decet, pro homagialis obligationis vestrae obligentia tum praefata puncta, tum vero alias Resolutiones nostras in praementionatis B. Decretis nostris contentas, et expressas executioni tradere modis omnibus debeatis et teneamini etc. etc. Datum in civitate nostra Viennae Austriae die 13-tia M. Februarii anno Dni. 1702 nostrorum Reg. Rom. 44, Hung. 47 Boh. vero 46.

Leopoldus.

Comes Samuel Kalnoki.

Ad mandatum ss. Caes. Reg. Majestatis proprium Ioannes Fiath“.

(Va urmá).

Carti intrate la concursu pentru premiile academiei romane pe anulu 1886.

Primiramu dela Bucuresci urmatórea publicatiune: Pàna la terminulu regulamentariu 31 Decembrie 1885 st. v. s'au prezentatu urmatórele publicatiuni la concursulu premiului anualu Nasturelu-Herescu de 4000 lei n. pe 1886:

1. V. Gr. Borgovanu, Indreptariu teoreticu si practicü pentru invetiamentulu intuitivu; Gherl'a 1885. Form. 8° mare 341 pagine.

2. V. Gr. Borgovanu, Antai'a (a dou'a, a trei'a) carte de aritmetica pentru scólele poporale române. Gherl'a 1884—1885.

3. Th. Alexi (Stanu Pariola), Mórtea lui Mihaiu Vitézu, Tragedie in 5 acte. Brasiovu 1881 form. 8-vo 102 pagine.

4. G. Dem. Teodorescu, Poesii populare romane. Bucuresci 1885. Form. 4° mare, 719 pagine in câte doue colóne. Colectiunea intréga se inparte in 16 classe de producte ale geniului romanescu, cu mai multe mii de bucati.

5. Ar. Densusianu, Istori'a limbei si literaturii Romane. Iasi, 1885. Form 8-vo, 280 pagine.

6. G. G. Meitani. Studii asupr'a Constitutiunii Romaniloru, fasc. X. Bucuresci 1885. form. 8-vo micu, pag. 315 este continuarea opului seu cunoscutu.

7. Gr. H. Grandea, Miosotulu, Poesii, a IV-a editie, Bucuresci 1885, pagine 326.

8. Gr. H. Grandea, Nostalgia, Poesie, Bucuresci, 1885, pagine 272.

9. Gr. H. Grandea, Fulg'a sau idealu si realu, a VIII-a editie, Bucuresci 1885. pag. 170.

10. Dlu Colegu I. Sbiera, prin scrisoarea sa dela 30 Decembre, cere a se lua in considerare la concursulu premiiloru anuale pe 1886 scrierea sa Codicele Voronețeanu etc. publicata cu spesele academieî. Acésta publicatiune ni s'a espediatu indata dupa aparitiunea ei.

La premiulu statului numitu premiu G. Lazaru de 5000 l. n. in specialu s'au prezentatu :

1. Equerulu-Grafometru sau Quadrantulu de campanie, inventiunea Dlui Colonelu A. Costiescu; s'au prezentat 12 esemplare din brosiur'a descriptiva si doue modele ale instrumentului. Modelele din preuna cu o colectiune de aprecieri facute in tiéra si in streinatate asupra acestui instrumentu se afla in localulu Academiei la dispozițiunea comisiunei.

2. I. I. Puscariu, suprastructuri de cale metalica cu studiulu unui nou sistemu. Bucuresci, 1885.

Descrescerea poporatiunei române mai alesu in Moldova.

Cifrele pe care le aflaseramu inainte cu câteva septemàni in „Vointia nationala“ si de acolo trecute in „Desteptarea“ despre impușinarea elementului romanescu in Moldov'a, ne facu se ne stelésca ochii. Informatiuni de natur'a acesteia amu primitu si in alti ani; credeamu inse că se voru fi luat mesuri spre a mai inblândi acelu blastemu. Se pare că ne-amu insielatu, că-ci éca ce aflamu in diariile citate acilea :

„Sub titlu de „Unu pericolu“ diariulu „Vointia Nationala“ de adi face in „Primulu seu Bucuresci“ o comparatie intre casurile de nascere si de mórte la populati'a romàna si la cea israelita, constatându prin cifre oficiale, că pe cându nascerile suntu in numeru multu mai mare la ovrei, casurile de mórte din contra suntu mai pușinu numeróse la dînsii de cātu la romàni, astfelu, in cātu déca lucrurile voru merge totu asia, peste câteva diecimi de ani elementulu romànu va trebui se dispara pentru a fi inlocuitu prin celu ovreescu. Iata intr'adeveru ce ne arata diariulu oficiosu :

In anulul 1884 avemu de inregistratu urmatórele nasceri :

	Israeliti	Ortodocsi
Bacau	278	160
Botosiani	830	457
Hãrlãu	111	66
Dorohoiu	229	154
Hertia	98	27

Mihaileni	129	42
Tergu-Frumosu	103	76
Iasi	1664	1048
Neamtii	153	126
Romanu	312	258
Falticeni	215	102

Dupa cum vedemu, in cea mai mare parte din aceste orasie numerulu nasceriloru israelite e aprópe indoitu decātu acelu alu nasceriloru romane, in unele localitati elu ajunge a fi chiaru aprópe intreit.

Peste unu numeru relativu micu de ani, prin urmare, daca lucrurile nu se voru indreptá, Bacau, Botosiani, Dorohoiu, Neamtii, Romanu, Falticeni, si chiaru Iasii voru deveni orasie curatu evreesce.

In tabloulu de mai susu nu amu ținutu séma de cātu de nasceri.

Alta imprejurare inse care lucreaza cu deosebita putere la sdrobirea elementului romànu de cãtra celu israelitu, este deosebirea intre numerulu mortiloru la aceste doue elemente. Iata mortii :

	Israeliti	Romàni
Bacau	219	193
Botosiani	478	428
Hãrlãu	46	65
Dorohoiu	147	186
Hertia	52	25
Mihaileni	59	52
Tergu-Frumosu	56	79
Iasi	802	1268
Neamtii	64	142
Romanu	152	280
Falticeni	143	112

Acésta stare de lucruri trebuie se ne ingrijésca in celu mai mare gradu.

Scimu că nu se póte face nimicu pentru a se inmultí numerulu nasceriloru la Romàni*); s'aru putea inse studiá cu de amenuntulu cauzele marei mortalitati a elementului romànescu; cându cauzele voru fi gasite, nu vomu întârdia de a afla si remediulu.

Intr'unu numeru viitoru vomu cautá se analisamu aceste cauze.

Atátu datele statistice cātu si studiile medicale ce s'au publicatu mai in timpii din urma ne voru inlesni multu lucrarea.“

Opiniune motivata a subscrisului

*relativa la planulu de invetiãmentu pentru scóla de fetitie cu internatu a asociatiunei transilvane etc.**)*

Dupace am ascultat si eu, cá si toti ceilalti dd. membrii ai comitetului cu tóta luarea aminte decursulu

*) Cum nu? Cine o dice acésta? Cautati proportiunile casatoriiloru cumu stau acelea la ambele rasse, apoi se vorbimu. Romàni pã la orasie au inceputu se fuga de casatoria, jidovii nu, ci se însóra regulatu.

Red. Trans.

**) A se vedé procesulu verbalu din 16 Februaru a. c.

desbaterilor din sedinta de trei ore tinuta Sambata in 1/13 Febr. a. c. asupra organizarii scolilor de fetitii; — am invetiatiu dintru acelea, ca diferentia cea mai apriga a opiniilor se inverse pe langa numarul de 8 si 4 clase de invetiamentu. Una alta diferentia de opinii pentru mine unulu nu are nici-unu intielesu, si daca totusi o voi atinge tocma la urma, voiu face acesta numai din respectu cãtra statutele Asociatiunei.

Chiaru si discutia asupra numerului de 4 sau 8 transplantata in launtrulu comitetului, precum se spune, din sinulu comisiunei respective, pe mine me pune la straina mirare.

Sunt acum patru ani, de candu acestu comitetu incepuse a preparã spiritele pentru infiintarea unei scõle superiõre de fetitie, si mi aducu prea bine aminte, ca incependu dela adunarea generala din Desiu si trecendu de acolo in altu anu la cea din Brasiovu si de aci la cea din Orascia, cu ocaziunea votarei de 30 mii, apoi de 10 mii si de colecte, votantii au avutu inaintea ochiloru infiintarea unui internatu cu o scõla de optu classe. Ce feliu de invetiaturi voru fi intielesu õmenii ca se voru propune in acelea 8 clase, ei voru fi sciindu. Ce a intielesu comitetulu acesta sub optu classe, a spus o limpede in proiectulu de regulamentu prezentatu adunarei generale din Orascie spre desbateri, pe care inse aceea la propunerea comisiunei ad hoc, a decisu a se publicã, pentru-cã se o pãta citi si studia toti pana la adunarea generala dela Gherl'a. Proiectulu s'a publicatu in 15 Iuniu, adeca cu 2½ luni inainte de adunare, in care apoi s'a facutu si raportu asupr'a lui de cãtra alta comisiune ad hoc. Nici acest'a nici in-sasi adunarea generala nu s'a impededatu intru nimicu de numerulu celor optu classe proiectate; au adoptatu numai alte opinii de adou'a mãna, care nu alteredia intru nimicu desu citatulu proiectu.

Din acestea premissẽ urmẽdia, cã comitetulu este obligatu a infiintia alaturea cu internatulu optu classe de scõla pentru fetitie. Numai pentru patru classe, fia acelea de orice categoria, nu ar fi meritatu se sacrificamu pentru unu edificiu pomposu si pentru mobilarea lui o suma de 80 de mii fl. cãtu voru costa tãte acelea.

Sau cã dõra comitetulu votãndu proiectulu de statutu cu 8 clase a violatu legea de instructiune art. XXXVIII? Eu amu cititu si studiatu din nou acea lege intrẽga si am aflatu, cã aceea prevede si scõle de fete nu numai de 8, ci chiaru si de 10 si 11 clase; pentrucã

1. §. 49 cere cursu de 6 ani pentru scõle elementarie, era candu dice 6 ani, intielege invetiamentu multu mai intinsu, de cãtu primiau baiatii odiniõra in aĩa numitele scõle normali.

2. Conformu §§-loru 59. 61. 62 comunele, care au locitori pana la 5000 si mai multi, sunt datõre a mai infiintia si o scõla superiõra, pentru baiatii de 3 ani, pentru fetitii de 2 ani, era obiectele de invetiamentu sunt specificate exactu in § 64. Siese ani si cu 2 facu 8 ani de invetiatura.

3. Voindu inse Asociatiunea se infiintieze o scõla superiõra aĩa numita civila (Bürgerschule), apoi acilea

§. 68 pretinde ca fetitiile se frequente 4 ani, dara dupa §. 69 se potu primi in acesta scõla superiõra numai daca voru produce testimoniu scolasticu (netimbratu) din a patr'a classa elementara, sau daca voru depune examenu din obiectele classii a 4-a elementare. Aci eram 4 cu 4 facu 8 clase.

In nexu cu acestea, me rogu cã se citimu si §§-ii 76 et 79, pentru cã se aflamu daca se pãte in sensulu legi, cã noi se infiintiamu unu cursu de patru classe civili superiõre, fara alte patru elementarie. Ca ci unde voimu se preparamu pe eleve in modu harmoniceu pentru scõlele superiõre fetesci de 4 clase, dacã nu in scõlele elementarie?

4. Se concedu inse pe unu momentu numai, cã o scõla civila de patru ani pentru fete pãte se exista undeva si fara scõla elementara de 4 sau de 6 clase; inca si in acestu casu eu aflu necesitatea imperiõsa de a sustine si adopta pentru fitõrele scõle fetesci ale asociatiunei nõstre numerulu de optu (8) clase.

In art. de lege scolasticu XXXVIII. din 1868 capu 7, §§-i 81 pana la 115 sunt prevediute si preparandiile sau scõle pedagogice pentru docenti si docente. Anume prin §. 105 se permite si infiintare de preparandii private. Dela §. 106 inainte sunt specificate conditionile, pe langa care potu se existe si preparandii femeiesci, aĩa precum are se le organizadie ministeriulu pe ale statului, caroru au sã se conforme si institutele omonime private.

Credu cã nu vomu fi uitatu nici-unii din noi, cã de cãte-ori ne fusese vorba seriõsa despre scõle romãnesci superiõre de fete, totudeauna amu cugetatu si reflectatu inca si la scõla pedagogica femeiesca, exprimãndu multi din noi dorint'a de a vedẽ odata infiintãnduse si pentru romanii din acesta monarchia cãtu puçinu una preparandia si pentru femei.

Dupa §. 109 cursulu de invetiamentu in preparandiile femeiesci este de trei ani; 4 ani dela scõla civila si 3 ani dela preparandia aru fi numai 7. Aici inse suntem siliti se reflectamu si la §§-ii 102 si 103 care ceru dela elevi cã sã se ocupe cu prelegeri practice si se depuna rigoroase la unulu sau celu multu doi ani, dupa ce voru fi terminatu cursurile teoretice. Prin urmare si acilea esimu totu la numerulu de optu classe.

Nu mi este mie necunoscutu, cã mai virtosu in cleruri se afla persõne de mare influentia coprinse de idiosincrasia cãtra preparandiile si docentele femeiesci. Se pãte cã acei domni voru fi avẽndu cause de mare momentu cã se nu voiẽsca nici se audia de preparandii si de dascalitii femeiesci. Eu inse asiu pãtesc numi o singura cauza de aversiune: lips'a de disciplina sanetõsa. Daca inse este cu putintia a se tine disciplina severisima in monastiri femeiesci, eu nu pricepu de ce se nu pãta fi introdusa o disciplina omenesca si de cãtra alti muritori, de ex. parinti iubitori de familiile lor, si institute civili femeiesci. De alta parte eu vediu ca statulu nu s'a temutu de nu sciũ ce pericole, si a deschisu si scõle pedagogice femeiesci. Cunoscemu inse si mai multu: chiaru si pe la scõle confesionali mai de

frunte au început a se alege și denumi câte o do-
centa femeia; era unu episcopu diecesanu gr. orientali
a deschis unu cursu de preparandia femeiescă ad hoc,
spre a implini unele lipse urgente în câteva comune
mari și a scos preste douăzeci de invetiatorie, dintre
care numai doue au esitu ticalose.

Ne dăm fiicele și nepotele noastre pe mani de das-
calențe straine, în multe casuri de o proveniență foarte
problematică și uneori de o instrucțiune câtă se poate de
superficială. Dacă amu abstrage cu totul dela vocati-
nea științifică, de amu merge cu rigorea și trufă
noastră de barbati până acolo, încâtă se denegamă se-
xului femeiescu preste totu fără excepțiune calificatiunea
de a propune nici macaru cunoscintiele elementari co-
prinse într'unu ABC-dariu, o calificatiune totuși nu vomu
fi în stare de a le disputa femeilor: adeca știința de
să blândi și domestici sentimentele, a inspira religioși-
tate, a deprinde pe fragețele fiintie la munca și econo-
mia, în fine a urmări cu luare aminte și grija mare
desvoltarea acelu insusiri femeiescu la fete, de care
erasi numai femeilor le este datu a se ocupa și nici-
odată unui barbatu. (Periodulu pubertatiei).

Credă că până aci amu demonstratu cu legea în
mână, cumca aceea permite Asociațiunei infintiarea de
școle cu 8 clase pentru fetițe, încă și cu diece. Am
audit înse în cursulu desbaterei, că școl'a evangelică de
fetițe ar fi fostu amerintiata de catra ministru prin in-
spectorul r. de școle. Din ce cauză a fostu amerintiata
și dacă acea procedură a inspectorului va fi avutu vre-o
urmare tristă pentru școlile ev. din Sibiu, nu am pu-
tutu afli până acuma de nicăiri în termeni precisi. Las'
înse că auctoritățile respective interessate la casulu ace-
sta nu sunt preste lume, ne putem informa în orice
di dela ele, spre a ne sci acomoda și noi în comitetu,
dara apoi §. 77 alu legeri ține limpede, că planulu
de invetiamențu pentru școlile civili, pe
lângă respectarea §§-iloru 75 și 76 are să fie stabilitu
din timpu în timpu (idönkint, zeitweilig) de catra mini-
strulu instrucțiunei publice; prin urmare ceea ce se in-
templă cu celelalte școle civili, se va intempra și cu a
noastră. Comitetulu va substerne conformu legeri proie-
ctulu seu de invetiamențu în spiritulu §§-loru 55 și 74,
reflectandu și la §. 76, în care se decide, că în școlile
civili trebuie să se propună aceleasi obiecte, care se pro-
punu în cele patru clase inferioare ale gimnasiiloru
reali sau așa numite școle medie cu excepțiu-
nea limbei latine. Urmându așa, conformându
legeri, nu pricepu de ce se ne mai dora pe noi capulu
altoru concetățeni.

Am mai auditu făcându-se în contra infintiarei de
8 clase încă și una alta obiectiune, care până aci era
mai multu latentă, care înse dacă nu va fi analizată
exactu și scōsa la lumin'a dilei, pōte să devină totu așa
de periculōsă, nu numai pentru noulu institutu, ci chiaru
și pentru Asociațiune, precum sunt de periculōse frigu-
rile ce se numescu mortaretie în organismulu omenescu.
S'au aventatu adeca întrebarea, că pentru ce se deschida
Asociațiunea clase elementarie numai pentru baietele

famiiloru romanesci din Sibiu, din averea care este
proprietate a tuturor membriloru asociațiunei din țier'a
întregă. Adeca se presupune, că după ce școle elemen-
tarie existu în mai multe parti ale țierei, parinti romani
nu s'i voru aduce pe fetițele lor la cele din Sibiu.

Totu așa asiă dice și eu, când ar fi cineva în stare
să mă convingă cu temeiuri scōse din experientia bo-
gată, că așa va fi: școl'a elementară o voru frecventă
numai baiete de a le famiiloru din Sibiu și altele din
țiera nici decum. Pe mine înse experientia m'a con-
vinsu despre unu adeveru diametralu opus, din alte
impuri și din alte locuri.

Dară mai întâi mi permitu întrebarea, care sunt
adele famiili numărōse și anume sibiene de origine, na-
șute și crescute în Sibiu, pentru a le caroru fiice să
merite a zidi unu palatu că celu nou de pre mosi'a
Asociațiunei? Cele mai multe famiili romane locuitoare în
Sibiu sunt venite din alte parti ale țierei, adeverata
Nova plantatio Cibiniensis; anume unele din acestea s'au
stramutatu aici cu locuint'a inadinsu cu scopu de a da
prunciloru de ambele sexe o educațiune mai conformă
cu postulatele civilizațiunei moderne. Și ore nu este în
interesulu nostru bine întielesu, că tocma și prin școlile de
fetițe să se indemne a se muta și mai multe famiili ro-
manesci la Sibiu?

Școle elementarie pentru famiili din Sibiu? Înainte
de a crede așa ceva, se nu ne pregetam a luă infor-
mationi exacte despre frumosulu numeru alu aceluor ba-
iate romane, pe care le-au adusu parinti lor și le ținu
în Sibiu, pe la cele doue monastiri catolice, la școlile
evangelice, pe unele chiaru și la școl'a reuniunei femeiloru
romane, nu în clasele superioare, ci în clasele inferioare
elementarie, de care au și ei în comunele lor.
Totu așa vedem că se intempra în Alba-Iuli'a, în Bra-
șiovu și pe aiea, pe unde parinti își duc fiicele lor
la școlile elementarie din cetati. Cauzele pentru care
facu ei acest'a sunt învederate, și credă că e cu totul
de prisosu a ve mai rapî timpul insirându-le și pe acestea.

Pe noi înse ne împinge încă și una alta împregiu-
rare de cea mai mare importantă, că se deschidem și
clase elementarie, era aceea este: lips'a de fonduri.
Neamu obligatu în fața lumii că se deschidem pe
lângă școle și unu internatu cu personalulu recerutu la
întreținerea lui. De unde voim noi să scōtemu enor-
mele spese care se voru cere neaparat, dacă nu vomu
primi în trensulu baiete de totă etatea, dela 6—7 ani
impliniti până la 16 ani? De nu ar mai fi nici unu
altu temei pentru organizarea și de clase elementarie,
lips'a de fonduri, saraci'a ne va silî la acest'a, precum
silesce ori și unde pe tōte institutele private lipsite de
fonduri.

Ar mai fi unu singuru scrupolu alu unoru confrati,
pentru care eu nu am cernela că se lu numescu aciea,
ci trecu mai departe.

După tōte acest'a consideratiuni me resumu și pro-
punu a se decide că:

1. Onor. Comitetu rămâne întru tōte consēcentu
proiectulu seu relativu la infintiarea de 8 clase pen-

tru fetite asia precum s'a obligatu de repetite-ori càtra adunarile generali.

2. Planulu de invetiamentu elaboratu de comisiune se fa supusu la o revisiune noua cu respectu la art. de lege 38 din 1868, pentrucà acela se ésa intru tôte conformu decisiuniloru coprinse in acea lege.*)

In fine rogu pe onor. comitetu, cà ori-ce sôrte ar avea aceste propuneri ale mele in urmare conclusului ce s'ar luá asupr'a loru, se binevoiésca a decide, cà se alature la protocolulu siedintiei de astadi spre a se publicá in organulu Asociatiunei dintru odata cu acela, pentru cá facia cu o cestiune atátu de importanta se me simtira cu consciinti'a usiorata.

Sibiiu 16 Februaru nou 1886.

G. Baritiu.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 69/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luat in siedinti'a dela 11 Februarie n. 1886.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: E. Macelariu, I. Popescu, P. Cosma, Dr. II. Puscariu, B. P. Harsianu, G. Baritiu, E. Brote cassariu, Dr. I. Crisanu bibliotecariu.

Secretariu Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 12. Secretariulu reportéza asupr'a celoru 3 cereri, intrate la concursulu ce s'a scrisu sub Nr. 311/1885 la 20 Novembre a. tr. pentru unu ajutoriu de 20 fl. pe anu, pentru unu invetiacelu meseriasiu, descendentu din un'a din familiile desfiintiatei comune Tofalau (Nr. 249/1885, Nr. 11/1886 si 24/1886).

Comitetulu, avédu in vedere, cà nici unulu dintre concurenti nu intrunesc conditiunea de a fi invetiacelu de meserie, decide in intielesulu litereloru fundationale a nu conferi ajutoriulu, remanéndu a se adauge la capitalu.

Nr. 13. Dl Dionisie Romanu din Mediasiu, insarcinatu cu incassarea sumei de 100 fl. din lasamentulu dupa I. Bucsi'a Moldovanu dela veduv'a reposatului, aduce la cunoscentia, cà in urm'a promisiunei primite, va incassa si va trimite sum'a amintita celu multu pana la 1-a Martie a. c. (Nr. 51/1886).

— Spre sciintia.

Nr. 14. Oficiulu reg. ung. pentru competentiele erariale, cere, inainte de a se resolvi recursulu inaintatu de comitetu in contr'a mesurarei ecuivalentului, a se presentá in intielesulu §-lui 129. p. 6. unu conspectu deosebitu pentru tôte schimbarile intemplate din a. 1881—1885 in averea asociatiunei (Nr. 49/1886).

— Se insarcinéza cassariulu a face aratarile cerute in privinta schimbariloru in averea asociatiunei.

Nr. 15. Inspectoratulu reg. ung. de dare, insciintieza des-

*) Propunerea a trei'a fu delaturata in siedintia.

pre stergerea din darea dupa chirii pro Octombrie — Decembrie 1885 a sumei de 33 fl. 34 cr. v. a. (Nr. 47/1886).

— Spre sciintia.

Nr. 16. Cu privire la publicarile despre banii incursi la comitetulu asociatiunei.

Comitetulu decide, ca pe viitoru se se raporteze in fiecare luna despre sumele incurse, avédu a se lua notitia la protocolu despre aceste sume, ear la finea anului se se publice in „Transilvania“ unu conspectu generalu despre tôte sumele intrate.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.

Dr. D. P. Barcianu m. p.

Vice-presiedinte.

secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede Dloru: Cosma, Puscariu, Harsianu.

S'a cetitu si autenticatu.

Sibiiu, 15 Februaru 1886.

Harsianu m. p.

Dr. Puscariu m. p.

P. Cosma m. p.

Nr. 85/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 13 Februarie n. 1886.

Presiedinte: Iacob Bologa, vice-presiedinte. Membrii presenti: E. Macelariu, I. V. Russu, I. Popescu, Z. Boiu, B. P. Harsianu, I. St. Siulutiu, C. Stezariu, G. Baritiu, Dr. Ilarionu Puscariu, P. Cosma, E. Brote, cassariu: Dr. I. Crisanu, bibliotecariu:

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 17. Comisiunea esmisa in afacerea statutului de organizare si a planului de invetiamentu alu scólei de fete, voindu a satisfice conclusului din siedinti'a dela 29 Octombrie a. tr. prin care se stabilise statutulu si planulu in o noua formulare, dupa indigitarile primite dela adunarea generala din Gherl'a, cu indemnarea de a presentá la timpulu seu planulu de invetiamentu autoritatiloru competente scolare regnicolare pentru aprobare, — presenta unu nou raportu in acesta afacere.

Din acestu raportu resulta, ca e necesariu a reveni asupr'a §§. 1—3 din statutulu de organizare, pentru a le da o formulare, care se fie in deplina conformitate cu dispositiunile Art. de L. XXXVIII din 1868. Deliberándu asupr'a modificarei de propusu in privinti'a caracterului si categoriei scólei de fete, comisiunea neputéndu-se uni in o singura parere, presenta comitetului 3 pareri, pentru a delibera asupr'a loru si a primi un'a din tréusele, care se servésca apoi comisiunei cá directiva la stabilirea ulterióra a statutului si a planului de invetiamentu.

Parerile aceste sunt:

a) in conformitate cu decisiunile anterióre se se sustina organizarea scólei pe bas'a principiului de 8 clase si anume conformu §. 48 din Art. L. sus citata, 6 clase ca scóla elementara poporala, ear' doue clase ca scóla superióra conformu §. 61 din legea amintita, remaindu in vigore cele doue cursuri anuale complementare dupa anulu alu 6-lea si alu 8-lea de scóla.

b) Cu abateră dela hotaririle anteriore, asociatiunea se întemeieze, în conformitate cu §. 68 din legea din 1868. numai o școlă superioară cu 4 clase, adică o așa numită școlă civilă, cu adaosul celor 2 cursuri anuale complementare după alu 2-lea respective după alu 4-lea anu alu cursului de școlă civilă.

c) Sustinându-se hotaririle anteriore ale asociatiunii, școlă de fete se cuprinda 8 clase, dintre cari 4 în conformitate cu §§. 49 și 79 ai suscitătei legi, se fie privity ca școlă elementară, ce are se pregătésca pentru următorele 4 clase, cari conform §§. 67 și 68, din legea amintită, sunt a se primi ca clase de școlă civilă.

Desbatându-se asupr'a fie-carei din aceste propuneri

— Comitetulu amăna decisiunea definitivă pe alta șiedintia ce este a se ținea în 16 Februarie a. c.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.
Vice-pres.

Dr. D. P. Barcianu m. p.
secretariu alu II-lea.

Atenticarea acestui procesu verbalu se increde dloru :
Rusu, Cosm'a, Baritiu.

Acestu procesu verbalu s'a cetitu și autenticatu de
cătăra subscrisii membri.

Sibiiu, 23 Februaru n. 1886.

G. Baritiu m. p.

P. Cosm'a m. p.

I. V. Rusu m. p.

Nr. 85/1886.

Procesu verbale

*alu comitetului asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu, luatū în șiedint'a dela
16 Februarie n. 1886.*

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: E. Macellariu, I. Popescu, B. P. Harsianu, G. Baritiu, I. St. Siulutiu, P. Cosm'a, I. V. Rusu, Dr. Il. Puscariu, Z. Boiu, E. Brote, cassariu. Dr. I. Crisanu bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 18. Continuându-se desbaterea asupr'a propunerilor prezentate în șiedint'a dela 13 Februarie a. c. în caus'a modificărei proiectului de statutū de organizare alu școlă de fete, comitetulu, luându în considerare și cuprinsulu unei opiniuni motivate a membrului G. Baritiu, prezentate în scris și alaturata la acestu procesu verbalu

— Decide: remanendu intru tôte consecuentu proiectului relativu la infintiarea unei școlă de fete cu 8 clase, precum s'a obligatu de repetite ori cătăra adunarea generală, sustține organizarea școlă pe bas'a sistemului de 8 clase.

Nr. 19. În legatura cu acést'a membrulu G. Baritiu propune, și

— Comitetulu decide: planulu de invetiamentu elaboratu de comisiune se fie supusu la o revisiune nouă cu respectu la Art. de L. XXXVIII din 1868 pentru că acela se ésa intru tôte conformu decisiunilor cuprinse în aceea lege.

Nr. 20. În legatura cu aceste membrulu I. V. Rusu propune, că comitetulu lasându mână liberă comisiunei asu-

pr'a modificărilor principale ce aru fi de propusu, decisiunea asupr'a numirei școlă și a categoriei ei, se o amane până la prezentarea nouului elaboratu din partea acelei comisiuni.

— Comitetulu, avendu în vedere necesitatea de a înlesni comisiunei lucrarea prin precisarea punctului de mănecare, decide ca școlă de fete a asociatiunii se fie o „școlă populară superioară de fete cu internatu, precum e prevădută în §. 48 și 61 din Art. L. XXXVIII din 1868 sustinându-se cursurile complementare de câte 1 anu, după alu VI-lea și alu VIII-lea anu de școlă.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.
Vice-presiedinte.

D. P. Barcianu m. p.
secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se increde Dloru
Rusu, Baritiu, Cosma.

Acestu procesu verbalu sa cititu și autenticatu de
cătăra subscrisii membrii ai comitetului.

Sibiiu, în 23 Februaru n. 1886.

G. Baritiu m. p.

P. Cosm'a m. p.

I. V. Rusu m. p.

Bibliografie.

Făbulele lui Demetriu Cichindealu în traducere nouă din originalulu serbescu alu lui Dositeiu Obradovici de Ioanu Rusu parochulu Aradului.

Aradu 1885. Tipografi'a diecesei române gr. or. Form. 8-vo, 213 pagine. Tipariu limpede.

Despre acéstă carte apăruse deunadi în „Romanulu“ o recensiune favorabilă din pen'a junelui criticu dn Ionescu-Gionu. Noi pe lângă ce felicitamu pe domnulu parochu Ioanu Rusu, că s'a decisu pentru acéstă traducere nouă și totuodată rectificăre a traducerei vechi, a pusu în fruntea cartiei și biografi'a prea interesantă a invetiatului hieromonachu Dositeiu Obradovici nascutu la 1739 în orașulu Ciăcov'a aprópe de Timisior'a, din parinti serbi, unde în biserica erau în usu ambele limbi romanésca și serbésca, în cātu Obradovici căteneru citia cazani'a și vietile sântiloru în limb'a romanésca. Mai târdiu după multe aventuri de cătiva ani Obradoviciu ajunsese și în Moldov'a, unde a petrecutu la Romanu și la Iasi cătă profesorū alu unor tineri din familii de boieri mari.

Éta și acilea o publicatiune nouă destinată pentru luminărea poporului, dacă va ceti cele 160 de fabule și invetiaturile morali ađăose la ele.

În cātu pentru carturarii nostrii, ne permitemu a le recomandă biografi'a lui Obradovici, care se întinde pe 38 pagine, cum și critic'a ce se ađăoge asupr'a modului de a traduce alu lui Cichindealu așa, că se semene mai multu a originalu.

Acéstă carte este fôrte folositóre pentru familii, în care lectur'a sanetósă este preferită și ținută mai pre susu de tôte nenumăratele traductiuni de contropandă, făcute din limbi straine, alese inadinsu cu scopu de a inveniná pe tinerimea romanésca, a'i omori sentimentele morali, a'i stôrce și poterile fizice și a-o degradă în ochii lumii. Amu ajunsu adică, că se fimu și noi intru alegerea cărtiloru de lectură pentru mem-

brii familiiloru noastre, cu luare aminte atâtu mai agera, cu câtu mai alesu in Romani'a, se inmultiescu de câtiva ani întoce speculantii pe pungile romaniloru cu tôte lapedaturile literaturii straine, care nu sunt bune decâtu numai se aprindom foculu cu ele.

Cartea Fabulele lui Dem. Cichindealu se pôte avea deadreptulu dela traductorulu si editorulu sau si prin librarii.

— Despre apararea indreptatita de dl Dr. Corneliu Diaconovich. Budapesta 1884.

Lectura scurta, inse cu atâtu mai meduvosa. Mare trebuintia au romanii de o doctrina juridico-filosofica precum este si acest'a.

Tôte foile periodice, atâtu cele politice câtu si nepolitice câte au aparutu in Ungari'a si Transilvani'a in semestrulu II din anulu 1885 in limb'a nostra aparu si in sem. I. alu anului c. Numai la Gazet'a satenului romana dela Gherla s'a schimbatu redactiunea, încâtu aceea trecu la I. Popu Reteganulu dela Sancelu lâng'a Blasiu, era sub redactiunea vechia in Armenopole au remasu „Predicatorulu“ si „Amiculu Familiei“, ce apare in anulu X. „Temisian'a“ dela Timisiór'a isi schimbâ numai titlulu in Gazet'a poporului si apare in fiecare domineca, cu pretiu de 5 fl. v. a. pe 1 anu întregu.

Dela Ianuariu încoce se mai inmultu literatur'a nostra periodica cu câteva publicatiuni noue si anume cu:

— Fôia diecesana organu alu Eparchiei gr. or. romanesce a Caransebesiului; ese in tipografi'a diecesana infintiata in anulu trecutulu. Redactorulu Ioanu Bartolomeiu. Pretiulu 5 fl. v. a. Asia de aci incolo clerurile romanesce se potu lauda cu patru publicatiuni bisericesci in aceste doué tieri, fie-care dupa confessiunea loru religioasa cu câte doué. Numai se le si sustina.

— Foisior'a pentru respândirea cunoscintelorulu folositoare si a iubirei de carte intre poporu. Apare odata pe luna la Sibiu in tipografi'a lui W. Krafft. Redactorulu Gr. Sim'a lui Ioanu. Colaboratorulu I. Pop Reteganulu. Pretiulu 4 fl. v. a.

Éta o noua ocaziune de a si câstiga carturarii nostrii lectura si pentru poporulu satenu alaturea cu ceealalta publicatiune mai vechia pentru poporu, adeca: „Cartile satenului romanu“ memorata mai susu. Éra cei cari voiescu se aiba si lectura moderna strictu agronomica, pentru class'a superiora de agricultori, se potu abona la Economii'a nationala revista a intereselorulu economice romane, redactata cu multa cunoscintia de lucru acum in anulu X de câtra renumitul agronomu dn. Petru S. Aurelianu vechiu directorulu alu scôlei agronomice dela Fierestrau lâng'a Bucuresci. Apare odata pe septemana in Bucuresci strad'a luminei Nr. 14. Pretiulu pe 1 anu întregu in strainatate 30 lei noi (franci).

Si inca o fôia noua totu pentru poporu, adeca Advocatulu poporalu fôia juridica, apare de doué ori intru o luna cá suplementu la „Luminatoriulu“ in Timisiór'a, totu sub redactiunea acestui diariu. Pretiulu pe unu anu întregu 4. fl.

Se vorbitu si scrisu de câtiva ani încoce mai de multe ori despre marea necesitate nu numai de a traduce si pu-

blica legi, decretu, instructiuni guberniali in limb'a nostra nationala, ci a le si comenta si explica pre catu numai se pôte la intielesulu acelorulu classe de locuitori cari sau sciu carte puçina sau nici-decum; au fost si timpuri, in care Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu a pusu si premiu pentru traductiuni de acelea si comentarie necesarie la intielegerea legilorulu. Altele au aparutu din initiativa privata, precum sunt ale ddloru Ioan cav. Puscariu, Georgie Popu (cele finantiali); Iosifu Popu s. a. Se pare inse câ mormanulu de legi care se inmultiescu in epoc'a de façia in câte diece ani câ înainte de 1848/9 in câte o suta si doué sute de ani, éra mai virtos necurmatele loru modificari, întregiri, uneori chiaru desfiintari si schimbari cu altele mai próspele, disgusta si sparte pre multi de a se insarcina cu asemenea labóre obositoare, pentru care potu se se téma câ pre cându voru fi gat'a cu lucrulu loru, legea va fi sau modificata tare sau chiaru anulata de câtra potestatea legislativa.

In consideratiunea acestorulu impregiurari, noi apretiamu cu atâtu mai multu curagiulu întreprinderei domnului avocatulu P. Rotariu, éra pentru-câ si lectorii acestui organu alu Asociatiunei se cunoşca mai de aprópe tendenti'a sa, nu pregetamu a'i reproduce acilea Precuventarea de coprinulu urmatoriu:

„In pracs'a mea advocatuala de 12 ani amu facutu esperinti'a câ poporulu romanu, sub carele nu intielegu numai pe plugariu, ci si invetiatorimea, preotimea, pe negociari, industriasii nostrii, ba chiaru si pe unii intieligenti si oameni de litere, inse nu juristi, — pe terenulu juridicu este mai neespertu, si nu se scie de feliu orientá, ci camu toti si in tôte afacerile de dreptu umbra multu puçinu in intunerecu, ér daca se afla ici coala câte unu carturariu întredensii, carele crede câ scie ceva, de regula este in retacire si prin indrumarile sale prea adesea baga pre oameni in nenorocire, de şí fara intentiune rea.

Acésta stare daunosa si pré de multe ori de tot intristatoria pentru omulu cu simtiu, se pôte explica de-acolo, câ nici unde in tiéra nu domnesce procedura judecatoresca in limb'a romana, prin urmare poporulu romanu, ce nu vorbesce de câtu limb'a romana, nu are de feliu ocaziunea de a invetiá ceva din audiu, din pracs'a; ér de alta parte legile tierii nu se pré edau si in limb'a romana din partea statului, precum este prescisu; dar daca s'ar si edá, omulu laicu, adeca celu ce nu a invetiatu dreptulu, nu se pôte ferici cu paragrafi seci, câci fara explica si instruare, fara esemplu practiculu, laiculu nu pré pôte pricepe sensulu legii si modulu ei de aplicare.

Literatur'a romana, la rendulu seu a remasu stibita in acestu punctu din motivulu usioru de priceputu: câ daca nici unde nu se cere nici primesce in tiéra limb'a romana la „judecati“, atunci nici lips'a nu subverséza de legi in limb'a romana, si nesubversându lips'a, literatii poteau se scie înainte, câ opurile loru nu voru avé trecere, prin urmare — si aru fi facutu ostanele si spese zadarnice cu atari lucrari. De alta parte legile forte desu se schimbâ si aprópe in fie-care di se sporescu; deci unu opu juridicu, carele astadi e bunu si perfectu, mâne séu preste o luna ar deveni mincinosu ori mancu.

Intr'acestea inse reulu e reu. Eu insumi am esperiatu in pracs'a mea advocatuala si cu mare durere sufletesca am vediatu cu ochii, cum se perdu drepturi private si mosteniri romanesci, numai si numai din lips'a cunóscerii formalitatiloru prescise si pretinse de lege; cum altii ajungu in temnitie si zacu acolo ani intregi, nu pentru-cá aru fi ómeni rei, nu pentru cá aru fi avutu intentiunea si voi'a cá se faca reu, ci pentru cá nu au sciutu ce opresce ori ce permite legea, ori pentru cá au sciutu ei, dupa datin'a vechia, cá se ascunda adeverulu candu stau de fatia cu judecatoriulu! Asi sci se istorisescu casuri inforatórie numai din a mea pracs'a advocatuala, in acésta privintia.

Apoi „cauzele de tutoria“ au ajunsu a deveni o adeverata plaga pentru bietulu poporu. Unde ajunge treb'a la tutoria, acolo páre cá s'a reversatu tóta mani'a lui Ddieu si asupr'a orfaniloru si asupr'a tutoriloru. De regula si unulu si altulu se afla coldusiu, candu ajunge majorenitatea; cáci ori tutorulu — de regula prin nesciintia — ori altii din apropierea lui facu ce facu de prepadescu averea minoreniloru, éra apoi averea tutorelui — ajunge pe mán'a dreptatii, resp. a fiscaliloru, si se duce si ea pe calea celeialalte!

Nu e mirare ast'a, cáci in trebi de socoti, a fi mutu, surdu si orbu, adeca fàra limba, fàra carte si fàra cunoscintia legiloru si a reguleloru, — nu este lucru micu!

Afara de acestea pe terenulu actiunei politice-natiunale inca am esperiatu, cá multi ómeni de ai nostri cu frumosu zelu si cu multa bunavointia, nu sunt a jour, cu legile si cu regulele prescise si cari trebuescu observate in asemenea lucrari, deci dènsii nu se simtu fermi si neclatiti in operatiuni, ci pré adesea devinu eludati prin câte o apucatura cortesiesca.

Aceste motive mi-au datu indemnulu, cá se edau acésta fóie juridica, si aceste impregiurari 'mi dictéza, cá mai consultu si mai corespundietoriu este, ca pe calea unei foi se se respandésca notiunile juridice si de dreptu in poporu, pentru cá o fóia, aparendu permanentu, póte tñé pe publicu in currentu cu tóte schimbarile (modificarile) ce se facu in legi, precum si cu legile ce se aducu de nou.

Prin acésta fóia dorindu a face pe cetitorii sei cunoscuti cu tóte legile tierii, mi-am propusu a scrie sistematicu, dar pre scurtu si fàra pré multa teoria, si a incepe deodata cu dreptulu publicu si cu celu privatu al tierii, paralelu, ca astfelu se aratu si esplicu si intregu organismulu statului nostru si tóte asiediamintele lui, ér dupa finirea acestora, cari sunt temeli'a tuturoru legiloru tierii, se purcedu dearèndulu la esplicarea si propunerea tuturoru legiloru din tíera.

Cu politica nu ne ocupàmú in acésta fóia; ér preste totu luatú in intentiunea fóiei nu zace, ca noi se desvoltamu principii si idei noue de dreptu, ci numai a traduce si esplicá pe cele esistinte asia precum sunt, bune rele.

Onoratii nostri cetitori si abonenti, cari voru pastrá si voru legá acésta fóia la finea fie-carui anu, voru avé, dupa 2—3 ani, unu indreptatoriu juridicu-practicu pentru tóta viéti'a loru si pentru invetiatura si pe sém'a urmatoriloru loru, in tóte privintiele.

Dreptulu, cá ori ce sciintia, este multu-pácinu unu „studiu uscatu“; deci se recere din partea onor. cetitori unu picu de studiare, cáci numai atunci se voru indulcí de sciintiele

juridice si si voru afá bogata remuneratiune pentru ostenele lora.

In cátu pentru mine, sum deplinu consciu de situatiunea in carea me afu cu acésta intreprindere: „de-a sparge ghiati'a“; dar voiú nisuí se satisfac asteptariloru, sperándu cá onor publicu va fi cu consideratiuni fatia de mine, la inceputu — in cele tehnice.

Timisiór'a in 1/13 Fauru 1886.

Pavelu Rotariu m. p.,
advocatu si redactoru.

Pe la inceputulu lunei c. mai primiramú Nr. 1 dintru o fóia periodica cu data 15/27 Februariu 1886 cá proba noua despre o perseverantia rara si zelu neobositu alu unui barbatú din cleru, care 'si propuse cá de 17 ani se estermine din radecina unu reu din cele mai mari de care sufere corpulu nostru nationale. Se lasamu inse ca se vorbésca si acilea insusi intreprindietoriulu. Avemu adeca sub ochii nostri:

„Meseriasulu românú.“ Fóia pentru invetiatura si petrecere, alcatuita pentru meseriasii si toti iubitorii de meserii. Ese la 1 si la 15 a fiecarei luni. Editoru si redactoru: Bartolomeiu Baiulescu, presedintele reuniunei pentru sprijinirea meseriasiloru románi in Brasiovu. Abonamentulu costa: pentru Austro-Ungaria pe unu anu 1 fl. 20 cr., pe siése luni 60 cr., pentru Romani'a pe unu anu 4 franci; pe siése luni 2 franci. — Unu numeru singuru costa 5 cr. — Abonamentele se facu dea-dreptulu la redactiune (Brasiovu, Tèrgulu gráului 558), mai usioru prin mandate postale (posta-utalvány), séu la corespondentii nostri. Cei ce ne voru trimite abonamente pentru siése esemplare, vor primí pe alu 7-lea gratuitu. Epistole nefrancate nu se primescu.

Càtra cetitori. Este óre de lipsa acésta fóie? se voru intrebá de buna séma multi din cei-ce voru luá in mánà gazet'a de fatia.

Este! ne luamu voie a respunde, si iata pentru ce:

Dupa cum se scie, in timpulú din urma a inceputu si la noi a se infintia o clasa de meseriasii. Meseriile, remase atát'a vreme departe de poporulu nostru, incepura a fi imbratisiate cu atátu mai mare caldura, cu cátu isvórele de càstigu de pana acumu incepura a secá din di in di totu mai multu, si cu cátu ómenii se convinsera, cá daca voru remànea totu cu chipulu de vietuire de pana acumu, voru fi vecinicu robii popóreloru mai culte si mai pricepute intr'ale mestesiugului.

Precum inse membrii celorlalte clase sociale aflara de bine a se pune in intielegere unii cu altii, a'si impartasi unii altor'a ideile loru, a comunicá intre olalta bucuriile si durerile intemperate in calea vietii, totu astfel, credemu noi, este de lipsa, cá si meseriasii nostri se aiba unu organu, in care se faca cunoscintia unii cu altii; unu organu, in care se'si impartasiasca unii altora' affarile loru, pásurile loru; unu organu, care se tína totudeauna socotéla de mersulu meseriloru la poporulu nostru românescu si de inaintarile pe acéstu terenu la popórelé mai luminate si mai dedate cu invetiatur'a decátu noi. Acéstu organu se fie unu isvoru nesecatú de in-

vetiatura si de informatiuni pentru meseriasii nostri, totu odata inse se caute a incaldi inim'a cetitoriloru sei si a le face munc'a mai placuta prin câte o povestire potrivita, prin câte unu viersu bine alcatuitu, prin câte o gluma nevinovata si printr'alte lucruri de acestu felu.

Unu astfeliu de organu aru voi se fie si fói'a noastră. Dicemu anume „aru voi“, de ôre-ce suntemu pe deplinu convinsi de o parte de greutatile, cu care este impreunata scôterea la ivela a unui asemenea organu, éra de alta parte de puçina deprindere a puteriloru nôstre pe terenulu, pe care voimu a pasi.

Cu tôte acestea intru câtu ne va sta prin putintia vomu cautá se multiamimú câtu se pôte mai multu asteptarile cetitoriloru nostri, vomu cautá, cá fói'a cu a carei conducere ne insarcinamu, se fie in adeveru folositoare acelora, pentru cari este menita.

Vom cautá se facemu cunoscute cetitoriloru nostri întemplantarile mai insemnate privitoare la clas'a meseriasiloru, si in deosebi vomu cautá a-i informá câtu mai desu despre mersulu societatiloru nôstre de meseriasi si alu tuturoru intocmiriloru privitoare la spriginirea si latirea meseriiloru între Romani.

Vomu face pe mestesiugarii nostri mai de aprópe cunoscuti cu legea de meserii si le vomu impartasi treptatu dispositionile, ce se voru mai luá in privinti'a loru din partea locuriloru mai inalte.

Vomu urmari cu tóta bagarea de séma imbunatatirile, ce se voru face in deosebitele ramuri de meserii si le vomu comunicá cetitoriloru nostri, cá astfeliu se nu remana inderetu fatia cu inaintarile lumei mai cultivate.

Vomu cautá se desteptamu si se nutrimu între meseriasii nostri simtiulu de chivernisire, aratându totu-odata si mijlocele, prin care averea adunata s'ar puté inmultí mai siguru si mai cu folosu.

Vomu ingrigí cá si soti'a meseriasiului sa póta gasi in fói'a nostra deosebite sfaturi bune, deosebite recepte, prin care se faca viati'a casnica câtu mai atragátore pentru sotiulu ei.

Vomu aduce din cându in cându articuli despre pastrarea sanatatii, care este averea cea mai scumpa a ori carui omu si mai cu séma a unui mestesiugariu.

Vomu presara deosebitele povetie si invetiaturi cu câte o povestire séu cu câte o gluma potrivita si astfeliu ne vom straduí se facemu fói'a nostra câtu se pôte mai atragátorie si mai usióra de cetitu.

Se intielege inse, cá cele mai multe din aceste lucrurile vom puté face, numai daca cei mai de frunte dintre cetitorii nostri voru binevoí a ne da totu ajutoriulu loru, daca nu voru pregetá a ne impartasi esperientiele loru si a ne face cunoscute schimbarile mai de capetenie privitoare la mestesiuguri si la mestesiugari din tinuturile in care traiescu.

Cu deosebire apelamu la domnii preoti si invetiatori din tôte coltiurile patriei nôstre, se binevoiasca a ne informá despre totu ce se întempla in jurulu densiloru in cestiunea meseriloru si totuodata se indemne pe deosebitii nostri meseriasi, cari cunoscú ceva carte, se spriginésca acésta fóia.

„Meseriasiulu românú“ nu este o fóia de specula, acésta o póte vedé ori si cine din pretiulu ei câtu se póte de

redusu (numai 1 fl. 20 cr. pe unu anu întregu), si dupa cam ni-amu luatú voie a spune mai susu, scopulu ei este a forma o legatura câtu se pôte mai strinsa între mestesiugarii romani, a-i informá despre totu ce-i privesce pe ei, si a-i ajuta la vreme de lipsa cu unu sfatu isvoritu dintr'o inima in adeveru prietenésca. Fie, ca fói'a nostra se afie o primire câtu mai caldurósa la meseriasii nostri; fie, ca ea se póta contribui in adeveru la realizarea devisei:

La bunastare, prin munca si crútiare!

Redactiunea.

Concursu.

1. La patru ajútore de câte 50 fl. v. a., numai pe câte unu anu, menite pentru invetiaceii romani, cari se voru aplica la meseri'a postovariei, sielariei, brutariei, tèmplariei, ferariei, orologieriei, tinichigiei si aramarietii.

2. La patru ajútore de câte 40 fl. pentru sodalii romani, cari voru se mérga in streinatate a se perfectená. La acestea voru avé preferintia sodalii romani cunoscuti si instruiti in Brasiovu.

3. La patru ajútore de câte o suta florini pentru sodalii romani, cari au perfectiunea necesara pentru de a deschide lucratorie in Brasiovu in meseriile: de palarietii, de rotariu, de fauru, de curelariu, de lacatariu, de compactoru, de masinistu, de tinichigiu si de brutaru, si voiescu a primí unulu sau doi ucenici la aceste meserii.

Concurentii ucenici pentru Nr 1, au se si trimita la subscrisulu comitetu petitiunile loru prevediute a) cu atestatu, care trebue se arate, cá sunt romani si au implinitu etatea de 12 ani; b) cu atestatu de scóla, care se constate, cá scrie si ceti si c), cu contractulu inchieiatu cu vre-unu maestru la meseriile numite, din care se vadia, ca se afia la vre-o meserie in Brasiovu, spre a puté fi supraveghiati.

Concurentii de sub N-rii 2 si 3 adeca sodalii, au se si trimita petitiile loru la subscrisulu comitetu prevediute: a) cu atestatu de botezu de nationalitate romana, b) cu atestatu, cá suntu sodali, c) cu atestatu dela deregatori'a unde locuiescu, adeveritu si de preotulu localu, cá au purtare morala buna; éra cei de sub Nr. 3, voru fi preferiti producéndu si atestate, cá au lucratu ca sodali doi trei ani in strainatate si cunoscú bine meseri'a loru.

Concursele acestea tôte se primescu numai pana in 15 Aprilie 1886.

Din siedinti'a comitetulu Asociatiunei pentru spriginirea invetiaceiloru si sodaliloru romani.

Bart. Baiulescu, pres. Dr. Ion Bozoceanu, secr.

Cól'a de prenumeratiune.

Onorate Domnule! Vediéndu cá pre terenulu stuparitului poporulu nostru romanu are trebuintia de unu manualu corespundietoriu, me hotarii se lucru pentru delaturare lipsei simtite, si dupa mai multa scrutate si studiare a unor metode recunoscute de bune, ba chiaru premiate, amu compusu unu manualu pentru stuparitu, care adi e gat'a; si in totu momentulu se póte pune sub tipariu. —

Astadi, când poporulu nostru pe tôte terenurile e cercatu numai pentru jertfe; candu prin multele sarcini ce trebue dilnicu se supórté e eshauriatu; candu cunósce numai sar-

câni, éra îmbunătățire nu; cându tuturoru acestora trebuie se faca destulu, fără se fie progresatu in industrie sau economie; densusu si adi se afla la cornele plugului si se bucura totu numai de acele venite cá stramosii lui, si totu pre langa acele venite trebuie se supórte greutatile indiecite, cari adeseori vedemu cá ilu si ruinéza: deci inteliginti'a romana are sânt'a chiemare a descoperi mijloce, prin cari póte scuti poporulu dela total'a ruinare.

E cunoscutu cá poporulu nostru mai in tóte tñturile locuite de densusu stuparesce, inse fara ceva resultatu mai imbucuratori. Cá stuparitul la noi in genere stagnéza, cá mai nainte cu secli, are doue cauze. Caus'a principala este ucidera albineloru. Nu este destulu cá li-se rapese miera adunata cu multa ostenéla, in urma trebuie se platésca acésta ostenéla, spre marea dauna a stuparitului, cu viéti'a. A dou'a cauza totu asemenea de momentósa este lips'a manipularii corespundietóre, dupa unu metodu bunu.

Spre vindecarea acestui reu este chiemata inteliginti'a nóstra, care iubesece acestu ramu de economie, dèns'a e menita de a latí si respándi ceva metodu bunu, dèns'a e chiemata de a da directiunea favoritóre acestui isvoru de economie producatori, de care e lipsitu poporulu; in fine inteliginti'a romana trebuie se strabata in mass'a poporului si in bordeiele lui se-lu destepte in economi'a rationala pre tóte terenurile.

Stuparitul in genere se póte recomandá, inse mai deosebitu preotiloru si invetiatoriloru nostri, sub a càroru conducere se afla poporulu, si cari au sânt'a misiune de a lucrá cu puteri unite, pentru desteptarea si promovarea buneii stari, atátu culturale câtu si materiale a poporului, prin ce totu odata 'si forméza o generatiune, care va puté jertfi mai multu, atátu pentru cultivarea propria, câtu si pentru conducatori rii sei.

De alta parte e cunoscutu, cá preotii si invetiatorii nostri, au o stare vitrega fiindu reu dotati; încátu abia potu se traiasca conformu statului si chiemarei ce li-s'a asignatu in viéti'a sociala. Asia credu cá n'ar fi lucru greu si dejositoriu pentru preotii si invetiatorii nostri, daca pre langa alte afaceri ar cultiv'a si stuparitul, din care 'si potu face unu venitu si care va recompensá deplinu ostenéla, ba ar supliní si unele neajunsuri.

Muntii, colinele, siesurile sí plaiurile locuite de iubitul nostru poporu ne dau unu terenu vastu pentru stuparitu, se ne folosimu de densusu.

Manualulu de stuparitu va fi de urmatoriulu cuprinsu:

Partea I.

Despre conditiunile stuparitului.

- §. 1. Bas'a stuparitului.
- §. 2. Despre albine in genere.
- §. 3. Matc'a.
- §. 4. Albinele.
- §. 5. Trántorii.
- §. 6. Despre celule.
- §. 7. Despre viéti'a si desvoltarea albineloru.
- §. 8. Despre deosebitale specii ale albineloru.
- §. 9. Din ce se pregatescu fagurii?
- §. 10. De unde culegu albinele miera?
- §. 11. Morburile albineloru si vindecarea acelor.
- §. 12. Cându n'are stupulu matca si cum potemu sci cá n'are?
- §. 13. Cum ajutamu stupulu fara matca?
- §. 14. Inimicii albineloru.
- §. 15. Despre albinele rapitóre si cunóscerea acelor.
- §. 16. Cum se potu scuti stupii atacati de rapitóre?
- §. 17. Simtibilitatea albineloru.

Partea II.

Despre stuparitu cu cosinitie simple.

- §. 18. Stupin'a.
- §. 19. Despre edificarea stupinei.
- §. 20. Despre cosinitie in genere.
- §. 21. Despre cosinitiele simple.
- §. 22. Despre facerea cosinitieloru.
- §. 23. Cum se facu cosinitiele din paie?
- §. 24. Despre grijirea stupiloru preste iérna.
- §. 25. Cum se cerca stupii?
- §. 26. Grijirea stupiloru primavér'a.
- §. 27. Despre nutrire.
- §. 28. Nutrirea artificiósa sau maiestrita.
- §. 29. Despre impreunarea stupiloru.
- §. 30. Egalizarea stupiloru.
- §. 31. Adaparea stupiloru.
- §. 32. Despre roire in genere.
- §. 33. Afacerile nainte de roire.
- §. 34. Afacerile la roire si impededarea roirei.
- §. 35. Prinderea si asediarea roiloru.
- §. 36. Despartirea roiloru impreunati.
- §. 37. Despre sporirea artificiósa a stupiloru.
- §. 38. Sporirea roiloru in modu artificiosu.
- §. 39. Despre crescerea matceloru rezerviste.
- §. 40. Cum se grijescu stupii dela cari dorimu a dobandi numai miere?
- §. 41. Grijirea stupiloru preste véra.
- §. 42. Grijirea stupiloru tómn'a.
- §. 43. Despre ametirea albineloru.

Partea III.

Despre cosinitiele artificióse sau maiestrite.

- §. 44. Cosinitiele artificióse in genere.
- §. 45. Cosinitiele compuse.
- §. 46. Cosinitiele maiestrite.
- §. 47. Cosinitiele trebuincióse pentru transportarea stupiloru la pasiune mai buna.
- §. 48. Instrumentele trebuincióse la stuparitu.
- §. 49. Cum se culege miera pentru storsu?
- §. 50. Despre machin'a de storsu miera.
- §. 51. Cum se stórce miera?
- §. 52. Cum se manipuléza cér'a?
- §. 53. Cum se pregatescu miera pentru vèndiare?
- §. 54. Despre vinderea roiloru.
- §. 55. Despre veninulu albineloru si propolis.

Rogu pre Onoratii Domni, cari voru primí cól'a de prenumeratiune, cá aceea celu multu cu jumatatea lui Februarie se 'mi-o retrimita, cá de o parte se me potu orientá la esemplarele tiparinde, de alta parte se potu pune sub tipariu „Manualulu de stuparitu“ câtu de timpuriu, cá asia cu inceputulu primaverei doritorii de a stupari dupa acestu metodu se poséda manualulu.*)

Intregu opulu va stá din 7 pana 9 cóle tiparite formatu octavu, in textu voru fi 30 pana 34 figuri sau gravuri. Se va tipari pre papiru finu si bunu.

Unu esemplariu va costá 60 cr. v. a., éra pentru strinatate 1 leu 50 bani. Dnii colectanti dela 10 esemplare voru primí rabatul indatinatu.

Baia - mare, in diua St. Ioanu botezatoriu 1886.

Ioanu Costinu,
preotu gr.-cat. neo-ordinatu.

*) Pre câtu credemu noi, abonamentele nici in lun'a c. Martiu nu voru merge prea târdiu.